

Slovo k povzbuzení na čtvrtek 1. dubna 2021, na Zelený čtvrtek
Biblická čtení: Ex 12,1-8.11-14; Ž 116; 1Kor 11,23-26; Jan 13,1-15

Milé sestry, milí bratři,

kázání na Zelený čtvrtek má v misále svůj zvláštní pokyn: «Homilie má připomenout ustanovení svátosti oltářní a kněžství, jakož i prikázání Páně o bratrské lásce». Tím je dokonce předepsáno, že se má pokusit připomenout tři základní rozměry dnešní bohoslužby; výsostný moment ustanovení eucharistie a svátostného kněžství a prikázání lásky až do krajnosti. Tyto tři momenty zaznívají v biblických čteních, rezonují v mešních modlitbách, jsou přítomny v celé dnešní liturgii, která více než kterákoli jiná zpřítomňuje Poslední večeři a tím i celé Kristovy Velikonoce.

První čtení je ze starozákonní knihy Exodus. Slyšíme svědectví o ustanovení hodu beránka v předvečer vlastního vyvedení z Egypta. Je ustanoven, aby všem budoucím generacím Izraele vyvedení z otroctví a uzavření staré smlouvy tajemně zpřítomňoval. Nejmladší ze synů schopných mluvit se dnes večer při sederové večeři ptá svého otce, čím se tato noc liší od všech ostatních nocí, a otec mu odpoví převyprávěním starozákonních Velikonoc, jak to bylo s vyvedením z Egypta Rudým mořem. Židovská pesachová (velikonoční) večeře se tak stává předobrazem eucharistie. Nejenom tím, že i eucharistie bude ustanovena také v předvečer vlastních událostí (smrti a zmrtvýchvstání Krista, nového vyvedení), aby je zpřítomnila, ale i tím, že hod nové smlouvy bude opět nějaká posvátná hostina, hostina vpravdě eucharistická.

Ve druhém čtení jsme proto slyšeli Pavlova slova z Prvního listu Korintským svědčící o slavení eucharistie už v nejranější biblické církvi. Pavel popisuje, co sám přijal, že ústa presbyterů (kněží) už od prvopočátků církve opakují slova Kristova («toto je moje tělo... toto je kalich mé krve»), slova proměňující chléb v jeho tělo a víno v jeho krev, slova Kristem ustanovená při Poslední večeři, slova způsobující Kristovu tajemnou přítomnost. Dnes, na Zelený čtvrtek, tato slova zaznějí obzvlášť slavnostně (v římském mešním kánonu jsou dokonce uvozena: «Neboť on právě dnes, večer předtím, než trpěl za naši spásu a za spásu celého světa, vzal do svatých a ctihodných rukou chléb...»). A stejně tak slavnostně zaznívají i slova, která z Kristových úst zazněla po proměnění vína («to čiňte na mou památku»), jimiž Pán Ježíš předal Dvanácti svátostnou moc, snad nejpodstatnější prvek jejich novozákonního kněžství.

A pak je tu evangelium, které se za obvyklých okolností následně symbolicky zpřítomní v obřadu mytí nohou. «Chápete, co jsem vám udělal... dal jsem vám příklad... i vy máte jeden druhému nohy umývat» říká dnes apoštolům i nám Pán Ježíš ukazuje, kam až má naše vzájemná láska jít: Až k mytí špinavých nohou, až k odpuštění všeho, kudy tyto nohy šly a do čeho kopy, až k otrocké službě z lásky k bratřím a sestrám.

Následné obřady – přenesení Nejsvětější svátosti do květinové kaple a tichá modlitba tam – představují následné dění: Ježíšův odchod do Getsemanské zahrady, jeho modlitbu, během níž prožívá všechnu lidskou úzkost, a přesto i jako člověk řekne «ale ne má, nýbrž tvá vůle buď», spánek učedníků, zatčení a odvezení chrámovou stráží.

To všechno před námi rozevívá dnešní den, Zelený čtvrtek, zejména dnešní večerní bohoslužba na památku Večeře Páně (*In coena Domini*). Kéž by nás potěšila a povzbudila zvlášť v naší nynější situaci, v bolestné situaci celého světa. Ostatně i to je jedním z nejdůležitějších smyslů slavení svátků, důvodů, proč je Hospodin „vymyslel“ a ustanovil; potěšit, povzbudit a posílit nás slabé...

Již druhé Velikonoční třídění, které dnešním večerem začíná, prožíváme v době pandemie; ta nás všechny obklopuje, nikdo z nás před ní nemůže utéci ani zavřít oči. Silně zasahuje i do našeho slavení svátků; vzhledem k omezením se ne všichni věřící mohou účastnit všech krásných bohoslužeb (ale Bohu díky, že aspoň někteří některých), mnozí křesťané jsou mnohde odkázáni jen na osobní modlitbu a individuální přijímání svátostí (a Bohu díky, že

mohou být otevřené kostely), četbu Písma, sledování různých on-line přenosů bohoslužeb či neliturgické slavení svátků v rodinném kruhu (i to vše má smysl).

Možná o to víc by proto dnes mohla vyniknout právě krása a důležitost eucharistie, jejíž ustanovení si tento večer zvláště připomínáme...

Je součástí naší víry, že slavení eucharistie je nejen shrnutím a zpřítomněním celých Velikonoc, ale že eucharistie je i nejintenzivnější přítomností Pána Ježíše mezi námi vůbec, nejzákladnější a nejvlastnější křesťanskou bohoslužbou, svátostí (*sacramentum*) a tajemstvím (*mysterium*) Božím v tom nejvlastnějším slova smyslu. Proto se křesťané od samých prvopočátků neděli co neděli (ale záhy také každý den) schází k «lámání chleba», jak mši svatou krásně nazývají, a prožívají, že skrze eucharistii je zmrtvýchvstalý Kristus člověku nejbližší, je v ní nejintenzivněji přítomen. Vždyť chléb se při mši svaté proměňuje v Kristovo tělo a víno v Kristovu krev, nemění se vlastnosti chleba a vína, ale mění se jejich podstata. Chléb a víno se stanou nositeli Božího Syna, podobně jako Kristovo lidství spojilo s jeho Božstvím.

Eucharistie je tak shrnutím veškerého Božího sklonění se k nám.

Eucharistie je shrnutím a vzorem i veškeré naší duchovní proměny. Jestliže při eucharistickém proměňování se nemění vnímatelné vlastnosti chleba a vína (vůně, chuť a vzhled), ale mění se jejich podstata, to, čím jsou ve skutečnosti (stávají se tělem a krví Kristovou), tak při naší proměně Kristovou (svátostnou) milostí se sice nemění naše podstata (zůstáváme stále lidmi), ale mají se měnit naše vnímatelné vlastnosti, a to ke stále větší podobě Kristově. Oproti eucharistii jde o jakousi inverzi: V eucharistickém proměňování se mění podstata, ne vlastnosti, v naší proměně se nemění naše lidská podstata, měly by se však měnit naše vlastnosti, a to k lepšímu. Skrze svaté přijímání by mělo docházet k oné podivuhodné směně (*admirabile commercium*): Boží Syn v eucharistii přijímá stvořenou podobu, aby nás, stvořené k jeho obrazu a podobě, skrze její přijímání zbožštil. Aby i naše slavení a přijímání nejsvětější svátosti ústilo, zrálo do podivuhodného společenství (*admirabile consortium*) s Kristem, k lásce k Bohu a ke všem lidem.

Eucharistie je tak shrnutím celého našeho křesťanství. Ne nadarmo o ní církev vyznává, že je «pramenem a vrcholem veškerého života církve (*fons et culmen totius vitae ecclesiae*)». Je hodna naší lásky, protože je výsostnou přítomností Pána Ježíše mezi námi. Má Boží sílu nás proměnit, je-li naše srdce aspoň trochu otevřené. Je opravdu pokrmem a nápojem pro naši duši. Má svou duchovní chuť – radost. Má svou duchovní energii – sílu k víře, naději a lásce. Míra vychutnání její chuti a především její účinnost ovšem také záleží na nás, ne nepodobně jako je tomu u tělesného pokrmu a nápoje. I proto se také eucharistie stala hostinou...

Milé sestry, milí bratři, kéž by se nám s přestávkami již rok trvající ztížená možnost účasti na mších svatých stala – paradoxně – povzbuzením našeho vztahu k eucharistii, který (do značné míry) koncentruje a zároveň odráží celý náš vztah k samotnému Pánu Ježíšovi. Ostatně i proto ji Kristus ustanovil, i proto se do ní skryl, aby nám jeho eucharistická přítomnost byla stálou připomínkou, že naše křesťanská víra je opravdu vztahem; vztahem k Bohu, který není naší projekcí, sugescí, myšlenkou, konceptem, ale Bojem, který se v Kristu stal člověkem a zůstal s námi zvláště v eucharistii, pod podobami, způsobami (*sub specibus*) chleba a vína. A chce nás (také) skrze ni činit stále podobnějšími sobě samému.

Kéž by nás náš vztah k eucharistii proměňoval, abychom jeden druhému nohy umývali, jeden druhému sloužili a odpouštěli si navzájem. Aby tak o nás mohlo aspoň trochu platit nádherné slovo Augustinovo, že křesťané jsou «ti, kteří žijí díky a podle eucharistie (*iuxta eucharistiam viventes*)».